

Ontwikkeling en optimalisatie van gemeentelijke integratiemodellen voor migranten in Münster en Enschede

**Een INTERREG-project waarin
de steden Münster en Enschede
en de EUREGIO samenwerken**

**Grensoverschrijdend EUREGIO-project voor migranten in Münster en Enschede,
korte titel: „Migranten integreren“**

Context en omstandigheden:

Jochen Köhnke, Stadt Münster,
Afdelingshoofd voor aangelegenheden met betrekking tot *Aussiedler* (migranten van Duitse komaf), vluchtelingen en asielzoekers

„Münster (ca. 280.000 inwoners) is het regionale centrum van de regio Münsterland. De opname en integratie van migranten is een erkend thema in de maatschappij, de politiek en het bestuur van de Stadt Münster. De raad van de stad heeft een eigen commissie ingesteld, die de taak heeft zich hiermee bezig te houden. In 1999 is binnen het bestuur het “coördinatiebureau aangelegenheden met betrekking tot *Aussiedler* (migranten van Duitse komaf), vluchtelingen en asielzoekers” ingesteld door Oberbürgermeister Dr. Tillmann.“

Joop Hassing, Gemeente Enschede,
Wethouder Cultuur, Sport en Gretestedenbeleid

„Enschede kent vanaf de zestiger jaren een instroom van buitenlanders: eerst waren het vooral werkzoekenden uit Zuid-Europa en tegenwoordig meest gezinsherenigers en vluchtelingen. In de loop der jaren zijn door allerlei initiatieven voorzieningen in de stad ontstaan voor deze mensen, die het voor hen ook aantrekkelijk maakt om in Enschede te gaan wonen. Dit betreft o.a. de oprichting van verenigingen en kerken. Gezien de omvang deze groep en de jaarlijkse nieuwe instroom heeft Enschede er veel belang bij om de integratie in de samenleving zo goed mogelijk te laten verlopen. Het Euregio-project moet leiden tot een verbetering van het integratie-traject.“

Het project „Ontwikkeling en optimalisatie van gemeentelijke integratiemodellen voor migranten in Münster en Enschede“ vindt in deze context plaats. (periode 2004/2005, totale kosten € 969 000)

Aanleiding en uitgangssituatie, doelgroep, doelstelling:

De integratie van nieuwe migranten en migranten die via andere landen binnenkomen evenals de gezinshereniging van Duitse migranten zijn een actueel thema in de EU.

De doelgroepen van het project in Enschede zijn migranten met een zekere status en in Münster de *Aussiedler*. In 2002 waren er in Enschede 250 migranten; voor Münster kan het aantal niet precies worden aangegeven, maar ligt duidelijk boven de 250.

Doorslaggevend voor een succesvolle participatie aan het maatschappelijk leven zijn de terreinen taal, beroepsleven, socio-culturele integratie, onderwijs evenals de woonsituatie en de kwaliteit daarvan.

Beide gemeenten zullen hun huidige integratiemodellen opnieuw afstemmen, optimaliseren en daarnaast nieuwe wegen inslaan. De inspanningen voor de integratie in de steden krijgt daardoor een preventieve functie en verliest zijn achteraf-karakter.

De uitgangspunten van Gender Mainstreaming zullen in het projectwerk worden geïntegreerd. Dat geldt in het bijzonder voor de terreinen netwerk, loods, huisvesting en wetenschappelijk onderzoek. Het aspect gelijke behandeling/ontwikkeling van vrouwen wordt wat dit betreft niet regelmatig en uitdrukkelijk genoemd in de volgende beschrijving van het project.

Het project vindt plaats met een inhoudelijke, organisatorische, financiële en personele inbreng van beide partnersteden.

Synergie-effecten:

- Het te behandelen gebied vormt geen verplichte taak. In het project wordt het integratiewerk overeenkomstig de nationale en bestaande mogelijkheden en omstandigheden op innovatieve wijze verder ontwikkeld.
- Nieuwe concepten voor de aanpak, met het uitgangspunt “bevorderen en eisen”, staan centraal.
- Uit de beide steden worden beproefde elementen overgebracht naar de partnerstad. In Münster wordt b.v. het concept voor de ondersteuning van vrouwen voor migranten in Enschede op wezenlijke punten overgenomen.

Het projectwerk in Münster:

In Münster bestaat een ruimtelijke segregatie met het gevolg dat er te weinig mogelijkheden voor integratie zijn, die op hun beurt weer verschillende vormen van overlast veroorzaken. Wat dit betreft staat het gemeentelijke netwerken met vier modules centraal in het project.

Eerste module: Uitbreiding netwerk

Mogelijkheden voor de integratie bestaan

- bij instellingen die professioneel integratiewerk (taalcursussen etc.) leveren en
- binnen de sociale infrastructuur van de stad en de wijken in de meest brede zin van het woord, dus in stedelijke of wijkgerichte groeperingen die professioneel of op vrijwillige basis worden begeleid, in gemeenten en parochies, in vrijetijdsverenigingen en clubs. Hier is ontmoeting en opname praktisch mogelijk. De migranten worden persoonlijk in de buurt en in de sociale omgeving opgenomen. In de meeste wijken worden de bestaande mogelijkheden nog lang niet in voldoende mate uitgebuit.

Het gaat hier om de uitbreiding, soms ook om het oppakken van reële mogelijkheden waarmee tot dusver geen contacten bestonden en/of waarvan geen gebruik gemaakt werd. Het staat nu al vast dat in Münster de elementen van het programma voor ondersteuning van vrouwelijke migranten van Enschede worden overgenomen.

Tweede module: Loods

Er wordt een loodsenproject opgenomen, onder de regie van een nog op te richten bureau binnen het bestuur. Na aankomst wordt met en voor de migranten een profiel-anamnese opgesteld. Met behulp van een individueel en alomvattend georiënteerd hulpplan nemen zij contact op met de belangrijkste instellingen voor professionele en vrijwilligershulp in het netwerk voor wat betreft thema's die samenhangen met werk, taal, psycho-sociale aspecten, woonsituatie en vrije tijd. Door de regelmatige samenwerking tussen loods en migrant is gegarandeerd dat controlling van het integratieproces plaatsvindt. Tijdens de begeleiding door de loodsen gaan het om bewustwording, ondersteuning en eisen voor de migranten, met het doel dat verantwoordelijkheid wordt genomen voor zichzelf en voor hun gezinnen.

Derde module: Begeleiding van de privatisering in Enschede

De sturing van de privatisering in Enschede (eerste module Enschede) wordt door een concrete inbreng en begeleiding vanuit Münster in Enschede vastgehouden en als leergebied geëvalueerd. De gewonnen inzichten worden op basis van deze voorbereiding eventueel direct overgenomen in Münster.

Vierde module: Wonen

Het thema wonen is een belangrijk onderdeel van het integratieproces. Dit thema wordt vaak op grote schaal verwaarloosd en onderschat. Huisvestingsmanagement, met het doel om de segregatie te verminderen en de individuele socialisatie te versterken, wordt een centraal thema. Het niet-sturen van het thema wonen leidt tot segregatie en daarmee tot een schaduwmaatschappij. Het gevolg hiervan is dat er weinig kansen voor integratie op de arbeidsmarkt bestaan, dit leidt tot allerlei overlast en afwijkend gedrag.

De instellingen die de maatschappij van de stad dragen, zullen een consensus over het thema integratie uitwerken en daaruit een concept voor het thema wonen afleiden. Hier moet de praktijk van toewijzing van woonruimte en de mogelijkheden voor opname over alle wijken worden overeengekomen.

Het projectwerk in Enschede

Eerste module: uitbreiding netwerk en sturing van de privatisering

Het integratiewerk wordt geprivatiseerd. Daardoor gaat praktisch gezien het gehele casework over op de opdrachtnemer. De gemeente zal coördineren, de samenwerking organiseren en scholingsmaatregelen, maatschappelijke begeleidende maatregelen en reïntegratieprojecten inkopen op de arbeidsmarkt. Deze activiteiten worden uitgevoerd door de opdrachtnemer, waarbij ook het casemanagement, het directe contact met de inburgeraar (loods) en de aanbieder van de activiteiten wordt neergelegd bij de

opdrachtnemer. De opdrachtnemer wordt aangezet om resultaatgericht te werken, zowel ten aanzien van het gebruik van de gelden alsook ten aanzien van de bereikte resultaten voor de taalkennis, maatschappelijke integratie en de verwerving van toereikende startkwalificaties voor de arbeidsmarkt.

Beschrijving van het netwerk:

De gemeente zal zelf de regie op zich nemen. Voor het casemanagement bij de externe partijen zal de gemeente activiteiten inkopen in de onderwijssector (ROC-ON, SAXION-hogeschool en basisscholen), bij het wijkwelzijn, bij de stichting Vluchtelingenwerk Enschede, bij Tactus en bij de reïntegratiebedrijven. Daarenboven zal zij de samenwerking tussen het Centrum voor Werk en Inkomen (CWI) en de eigen organisaties bevorderen.

Loods:

Het sturen van personen naar de opdrachtnemer zal op initiatief van gemeentelijke organisaties plaatsvinden. Het is de bedoeling dat voor dit doel interne casemanagers worden aangesteld. Daarmee wordt ook de verbinding met de sociale dienst veiliggesteld. De casemanager kan daardoor beoordelen of een stimulering via de sociale dienst nodig is. Voor dit doel blijft hij in regelmatig contact met de casemanager van de opdrachtnemer over de voortgang van de integratie. De casemanager van het externe bedrijf zorgt ervoor dat iedere nieuwe migrant een passend inburgerings- en reïntegratieaanbod geboden krijgt, en dat dit bij één van de betrokken instellingen waarmee de gemeente een contract afgesloten heeft wordt ondergebracht. De binnenkomende migrant is verplicht gebruik te maken van dit aanbod.

Tweede Module: sturing van de middelen

Tegelijkertijd worden de tot op heden doelgebonden middelen van verschillende nationale geldgevers in Enschede op zodanige wijze samengevoegd, dat in Enschede een groot gemeentelijk gestuurd cursussysteem/integratiesysteem kan ontstaan, dat past bij het individuele recht op onderwijs van de nieuwe migrant.

Derde module: wonen

De gemeente Enschede zal op het gebied wonen in eerste instantie deelnemen aan het projectgedeelte in Münster, eigen know-how inbrengen, de mogelijkheden en kansen in Münster leren kennen en aanwezig zijn bij het ontwikkelingsproces. Voor ca. begin 2005 zal worden beslist hoe een dienovereenkomstige ontwikkeling in Enschede uitgevoerd wordt.

In Enschede moeten ieder jaar ca. 100 erkende asielzoekers worden ondergebracht. Deze vestigingsplicht is de taak van de woningbouwcorporaties. Afhankelijk van de resultaten in Münster zal moeten worden bekeken of een doelgericht gemeentelijke regie noodzakelijk zal zijn.

Wetenschappelijke begeleiding

Het werk van de twee steden wordt wetenschappelijk begeleid. De gebieden uitbreiding netwerk en loodswerk in Münster; uitbreiding netwerk en sturing van de privatisering in Enschede worden begeleid door prof. Thränhardt van de Universiteit Münster resp. prof. Snel van de Universiteit Twente.

Het gaat er hier in een eerste stap om indicators voor succesvolle integratie vast te leggen en deze samen te waarderen.

In een tweede stap moet worden beschreven welke uitwerkingen de desbetreffende integratiemodellen in het praktische werk op de indicatoren zullen hebben.

De wetenschappers van de twee landen staan voortdurend met elkaar in contact en wisselen informatie uit, zodat een nauwe samenwerking gewaarborgd is.

In Münster wordt daarnaast ook het gebied “Wonen” begeleid en geëvalueerd. Prof. Reuber van het Geographische Institut der Universität Münster zal het nagestreefde bemiddelingsproces begeleiden en het verloop en de resultaten analyseren. Hier staat de vraag centraal of en hoe huisvesting voor nieuwe migranten kan worden gestuurd en welke uitwerkingen de kwaliteit van de nieuwe woonsituatie op de integratiekwaliteit heeft.

Het gebied benoeming van indicators/begeleiding van het integratiewerk in de twee steden en het gebied begeleiding van het project wonen hebben dezelfde doel- en onderzoeksgroep. Daarom bestaat een nauw contact.

Transfer van informatie:

De transfer van informatie is op regionaal, nationaal en Europees niveau gegarandeerd.

EUREGIO-INTERREG-project

Het project wordt uitgevoerd in samenwerking met de EUREGIO en gesubsidieerd door de deelstaat NRW, de Stadt Münster, de Gemeente Enschede en door de Europese Unie uit het Europese Structuurfonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRE) binnen het Communautaire Initiatief INTERREG- IIIA.